

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1893, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen, än äfven väckt motion om ändring i samma §.

12 § utsökningslagen har för närvarande följande lydelse:

»För fordran, som är till betalning förfallen och grundar sig å skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, må man söka gäldenären hos öfverexekutor i den ort, der gäldenären har sitt bo och hemvist eller någon tid sig uppehåller. Den ingenstädes eger stadig hemvist, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han inom riket senast var boende. Är gäldenären utländsk man eller grundas fordran å löpande förskrifning, må gäldenären sökas hvar han träffas.»

Till lagutskottets handläggning hafva båda kamrarne hänvisat en af Kongl. Maj:t den 10 nästlidne februari till Riksdagen aflåten proposition, n:o 25, så lydande:

Under återopande af bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 12 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

För fordran, som är till betalning förfallen och grundar sig å skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, må man söka gäldenären hos öfverexekutor i den ort, der gäldenären har sitt bo och hemvist eller någon tid sig uppehåller. Den ingenstädes eger stadigt hemvist, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han inom riket senast var boende. Är gäldenären utländsk man eller grundas fordran å löpande förskrifning, må gäldenären sökas hvar han träffas.

Hvad nu är sagdt ege icke tillämpning i fråga om fordran, som grundar sig å vaxel.

Härjemte har från Andra Kammaren till utskottet hänvisats en af herr *Anders Olsson* i Ornakärr väckt motion, n:o 50, som jemväl afser ändring af ifrågavarande lagrum och till hvilken utskottet här nedan återkommer.

I skrifvelse den 8 mars 1892 anhöll, på anförda skäl, senaste lagtima Riksdag, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelse derom, att hvad i förordningen om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 7 maj 1880 vore stadgadt angående rättegång i vaxelmål, ej utgjorde hinder för öfverexekutor att upptaga mål, hvori på grund af vaxelfordran lagsökning anställdes mot godkännare af vaxel.

Vid föredragning i statsrådet den 2 nästlidne december af Riksdagens berörda skrifvelse anförde departementschefen, bland annat, att då den af Riksdagen anmärkta ojemnhet i behandlingen af mål rörande lagsökning på grund af vaxel medförde betydande olägenheter samt, vid det förhållande att klagan ej finge föras mot hofrätts utslag i dylikt mål, ej kunde förväntas varda afhjelpat genom uttalanden af högsta domstolen, vore det utan tvifvel af nöden att genom meddelande af en lagbestämmelse söka vinna den enhet i lagtillämpningen, som i förevarande hänseende bruste.

Efter att hafva redogjort för den nuvarande lagstiftningen i det ämne, som i Riksdagens skrifvelse afsågs, yttrade departementschefen vidare: »Det må väl vara sant, att hvarken stadgandet i vexellagens promulgationsförordning om forum i vexelmål eller någon af öfriga omförmälda bestämmelser i och för sig med nödvändighet måste anses utmärka, att fordringsanspråk på grund af vaxel icke kan upptagas af exekutiv myndighet, men, sammanställda med hvarandra, synas mig dock sagda bestämmelser angifva, att nya vexellagen och dithörande promulgationsförordning — liksom ock den äldre vexellagen — hvila på den förutsättning, att talan, som grundas på vaxelrätt, skall, bortsett från det fall, att gäldenären är försatt i konkurs, efter stämning prövas af domstol.

Vid tiden för utsökningslagens införande medgaf dock praxis, åtminstone i viss mån, vexelfordrans utsökande hos exekutiv myndighet; och då nu i 12 § utsökningslagen stadgas, att för fordran, som grundar sig å skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, gäldenären må sökas hos öfverexekutor, samt vaxeln icke torde kunna fränkännas egenskapen att vara ett skriftligt fordringsbevis, föreligger onekligen en motsägelse i lagstiftningen — en motsägelse, som dock, enligt mitt förmenande, hade förekommit, om i berörda paragraf i utsökningslagen hänvisning meddelats, att i fråga om gäldenärs sökande för vaxelfordran skulle gälla hvad i särskild författning — för det dåvarande 1851 års vaxellag — vore stadgad.

På grund af det nu anförda synes mig den nuvarande lagstiftningen otvetydigt utvisa, att genom den ifrågasatta lagbestämmelsen i ämnet bör uttalas, att vaxelfordran får utsökas allenast hos domstol. Något praktiskt behof att gå i annan riktning synes mig ej heller föreligga, då vaxelnehafvares anspråk på en snabb och säker rättvisa redan förut är i lagstiftningen synnerligen väl tillgodosedt. Härförutom torde den exekutiva processen mindre väl lämpa sig för vaxelmål. Riksdagen har ock utgått från ett sådant antagande, så vidt gälde vaxelmål i allmänhet, men dock ansett att kraf mot godkännare af vaxel lämpligen kunde ega rum hos öfverexekutor. Om än ej kan bestridas, att i fråga om sist berörda art af vaxelmål svårigheten för den exekutiva myndigheten att på ett tillfredsställande sätt pröva och afgöra målet är vida mindre än beträffande öfriga vaxelmål, kan dock, enligt min mening, vaxel, äfven då den göres gällande mot godkännare, ej gerna anses vara ett fordringsbevis af den klara och ostridiga natur, som en exekutorisk urkund bör hafva. Härutinnan torde allenast behöfva erinras, hurusom enligt 43 § nya vaxellagen vaxelrätten under vissa förutsättningar går förlorad

jemväl mot godkännare, der vexelinnehafvaren försummar att protestera. I öfrigt finner jag det äfven betänkligt att i förevarande hänseende göra skilnad mellan godkännare och annan vexelgäldenär, redan af det skäl, att en sådan åtskilnad lätteligen kan för den mindre rättskunnige medföra misstag och dermed förbundna kostnader.

I fråga om formen för den ifrågasatta lagbestämmelsen, har jag, i öfverensstämmelse med den af mig i ämnet uttalade uppfattning, trots det åsyftade ändamålet enklast kunna nås genom att till 12 § utsökningslagen foga en hänvisning till hvad om vexelmål särskildt är stadgadt.»

Vid högsta domstolens granskning af det i öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts utarbetade lagförslag i ämnet lemnades detsamma af högsta domstolens flesta ledamöter utan annan anmärkning än i fråga om förslaget formella affattning, hvilken ansågs icke nog tydligt utmärka, hvad med förslaget åsyftades, och är det nu framlagda förslaget affattadt med iakttagande af hvad sålunda blifvit erinradt.

Ehuru i ofvan omförmälda skrifvelse, Riksdagen uttalat den uppfattning, att lagsökning på grund af vaxel borde tillåtas emot godkännare, tvekar likväl icke utskottet att förorda antagande af nu föreliggande förslag. Med rätta har nemligen anmärkts, att den vigtigaste frågan i detta ämne ej är den, huruvida fordringsanspråk af nämnda art böra få handläggas af så väl öfverexekutorer som domstolar eller af domstolar allena. Långt angelägnare är att genom tydlig lag få bestämdt, om öfverexekutorer ega befogenhet att handlägga nämnda mål eller icke, så att de olika uppfattningar, som härutinnan råda i landet och hos skilda myndigheter föranledt de mest olikartade beslut, må försvinna och ett lika förfaringssätt göra sig gällande.

Utskottet hemställer följaktligen,

1:o) att ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

I ofvan omförmälda motion erinrar herr *Anders Olsson* i Ornakärr, hurusom intet undantag i afseende på forum i lagsökningsmål blifvit, utom hvad anginge löpande förskrifning, gjordt för det fall, att flera å olika orter boende personer underskrifvit ett och samma skuldebref,

vare sig såsom gäldenär eller löftesman. En hvar, mot hvilken lagsökning för skuld ifrågakomme, skulle nemligen sökas hos öfverexekutor i den ort, der han, gäldenären eller löftesmannen, hade sitt bo och hemvist. Sedan numera hvarje stad i regel fått sin egen öfverexekutor och Konungens befallningshafvandes befattning med utsökningsmål begränsats till landsbygden vore ifrågavarande bestämmelse af stort inflytande på mångas rätt, synnerligen som, till följd af förbättrad samfärdsel och i alla riktningar utvidgad affärsverksamhet, penningtransaktioner ständigt kunde förekomma, som hade till följd utställandet af reverser och borgensförbindelser, utgifna af personer, lydande under olika jurisdiktioner. Sålunda kunde inträffa och inträffade väl ganska ofta, att å ett belånadt skuldebref den, som derå tecknat sig såsom gäldenär, och de, som tecknat sig såsom löftesmän, vore boende å skilda orter, hvadan, derest lagsökning å ett sådant skuldebref ifrågakomme, fordringsegaren måste för detta ändamål anlita de särskilda öfverexekutorer, under hvilka de personer, som skulle lagsökas, hvar för sig sorterade. Derigenom vållades tidsutdrägt och omkostnader, som kunde undvikas, derest öfverexekutor i den ort, der hufvudgäldenären eller någon annan af dem, hvilken saken anginge, vore boende, finge upptaga densamma.

I 10 kap. 6 § rättegångsbalken vore stadgadt, att i fråga om tvist angående gäld, den flera gjort och utfäst att en för alla och alla för en betala, borgenär hade rätt att söka hvilkendera af dem han ville, och att om de sig till betalning ej så förbundit, men tvist om skuldens rättighet eller hvarderas del deri yppar sig, borgenär egde stämma dem alla in, der endera af dem bodde.

Beträffande tvistemål, som måste anhängiggöras vid domstol, vore sålunda för visst fall redan lagbestämdt, att forum i fråga om skuldfordran vore den domstol, inom hvars domvärjo endera af dem, som skulle i sådan sak instämmas, vore boende. Motionären förestälde sig, att såsom en följd häraf ingen domstol skulle kunna vägra upptaga och med slut afhjelpa ett skuldfordringsmål, instämdt mot flera personer på grund af åberopad ej solidarisk förbindelse, äfven om endast en af de instämde tillhörde den domstolens lagskipningsområde. Kunde detta ske, när lagsökning anställdes hos domstol i form af stämning, så syntes deraf framgå, att allmän rättegångsordning skulle, oansedt sådan tvist om betalningen, som i åberopade stadgandet i rättegångsbalken omförmäldes, ej föreläge, kunna medgifva, att enahanda procedur infördes äfven i lagsökningsmål, anhängiggjorda hos öfverexekutor. Möjligt vore, att någon öfverexekutor jemväl så tolkade lagens bud, men i allmänhet

torde nog den åsigt hafva gjort sig gällande, att hvad 10 kap. 6 § rättegångsbalken stadgade rörande tvist om gäld icke gälde vid tillämpning af 12 § utsökningslagen, som enligt dess ordalydelse ej inrymde rätt för öfverexekutor att taga befattning med lagsökningsmål, när den eller de som sökte vore boende utom det distrikt, för hvilket öfverexekutorn blifvit tillsatt.

Då 12 § utsökningslagen i sjelfva verket måste antagas hvilat på samma grunder som 10 kap. 6 § rättegångsbalken, syntes en sammanställning af dessa tvenne lagrum vara berättigad och utan svårighet kunna genomföras. Dervid blefve dock nödigt, så vidt det af motionären åsyftade ändamål skulle vinnas, att gå något längre än sistnämnda lagrum uttryckligen medgäfve och sålunda utsträcka den ifrågasatta förändringen äfven till sådana mål, der de lagsökte förbundit sig till betalning en för alla och alla för en.

Motionären hemställer följaktligen:

att Riksdagen måtte för sin del besluta, det 12 § utsökningslagen må erhålla följande förändrade lydelse:

»För fordran, som är till betalning förfallen och grundar sig på skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, må man söka gäldenären hos öfverexekutor i den ort, der gäldenären har sitt bo och hemvist eller någon tid sig uppehåller. I fråga om gäld, den flere gjort och utfäst sig antingen en hvar eller en för alla och alla för en betala, hafve borgenär rätt att söka dem alla, der endera af dem bor. Den ingenstädes eger stadigt hemvist sökes der han finnes eller, om han utrikes är, der han inom riket senast var boende. Är gäldenären utländsk man eller grundas fordran å löpande förskrifning, må gäldenären sökas hvar han träffas. Bolagsmän sökas der bolaget är.»

Enligt utskottets åsigt bör den allmänt antagna och till sin riktighet erkända grundsats, enligt hvilken en hvar i regel svarar, der han eger sitt bo och hemvist, icke utan tvingande skäl åsidosättas. Såsom sådana har utskottet emellertid icke kunnat anse de af motionären anförda grunderna för ifrågavarande framställning. Det må väl vara sant, att, då man, i likhet med motionären, beaktar allenast den lagsökande fordringsegarens intressen, de skäl motionären anført innehålla åtskilligt, som talar för hans framställning, men egnar man, såsom sig bör, hänsyn jemväl åt de anspråk, som i förevarande afseende med fog

kunna göras gällande såväl af dem, mot hvilka lagsökningsåtgärden rigtas, som af de myndigheter, hvilka hafva handläggningen deraf sig anförtrodd, torde förhållandet blifva ett annat. För en gäldenär, som blifvit lagsökt hos öfverexekutor å ort, afläggse från gäldenärens hemvist och utom kretsen af hans förbindelser, skulle det säkerligen mången gång möta svårigheter att på ett fullt betryggande sätt bevaka sin rätt oafsedt de ökade kostnader, som ett dylikt bevakande icke skulle kunna undgå att vålla. De exekutiva myndigheternas handhafvande af lagsökningsförfarandet skulle vidare åtminstone i någon mån försvåras, i hvilket hänseende det torde göra till fyllest att erinra derom, att de fall, då öfverexekutor skulle finna sig nödsakad att såsom tvistigt hänskjuta ett lagsökningsmål till domstols afgörande, säkerligen komme att ökas. Uppenbart är nemligen, att genom förslagets antagande möjligheten för öfverexekutor att genom anställande af förhör uträna den verkliga innebörden af en till äfventyrs mindre tydlig invändning måste förringas. Slutligen tillåter sig utskottet anmärka, att då motionären till utgångspunkt för sin framställning tagit bestämmelserna i 10 kap. 6 § rättegångsbalken och dervid sökt göra gällande, att ett antagande af motionärens förslag skulle innebära allenast ett följdriktigt tillämpande på lagsökningsförfarandet af en i den allmänna rättegångsordningen gällande regel, motionären synes icke tillräckligt hafva beaktat innehållet i berörda bestämmelser. Enligt desamma eger väl, då tvist uppstår om gäld, den flere gjort och utfäst att en för alla och alla för en betala, borgenär befogenhet att söka hvilkendera gäldenären han vill, men detta anspråk får ingalunda anhängiggöras vid någon af de *andre* gäldenärernas forum, utan skall prövas vid *den* gäldenärs forum, som sökes. I åberopade lagrummet heter det nemligen: varder tvist om gäld, den flere gjort och utfäst att en för alla och alla för en betala; hafve borgenär våld att söka hvilkendera af dem han vill, *der den-samme bor*.

Allenast för det fall, att förbindelsen icke varit solidarisk och tvist yppar sig om skuldens riktighet eller hvarderas del deri, tillerkänner svensk rättegångsordning borgenär rätt att till enderas personliga forum instämma samtliga gäldenärerna. Men yppar sig sådan fråga vid lagsökning, skall enligt utsökningslagens bestämmelser exekutor förklara målet tvistigt och sålunda skjuta det ifrån sig.

Häraf framgår sålunda, att ett antagande af motionärens förslag långt ifrån att, på sätt motionären förmenat, utgöra en af hänsyn till lagstiftningens följdriktighet påkallad åtgärd, tvärtom skulle innebära ett förryckande af en hittills i rättegångsordningen gällande grundsats.

Såsom utskottet redan framhållit, förefinnas emellertid icke giltiga skäl för vidtagandet af en dylik åtgärd, hvadan utskottet hemställer,

2:o) att herr Anders Olssons motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 mars 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

vid utskottets hemställan under *n:r 2* af herrar *Lilienberg, Erickson, J. Anderson* och *P. G. Petersson*.
